

paradoksalnie może się ukonstytuować tylko w organizacji hierarchicznej, bez względu na wspomnianą zdolność ludzi do tworzenia go w sposób wyraźnie instynktowny [1, s. 146, 209].

Pogląd Francisa Fukuyamy na sieć i jej charakter jako kapitał społeczny stanowi próbę odejścia od dominującego stosunku do sieci tylko jako modelu organizacyjnego porządku społecznego i gospodarczego. Sieć jest współczesną wersją organizacji spontanicznej, innymi słowy tworzy się poprzez współdziałanie wielu niepodległych centralizacji jednostek. Również kluczową rolę w tworzeniu i przede wszystkim funkcjonowaniu takich organizacji odgrywają nieformalne normy społeczne i wartości składające się na kapitał społeczny. Fukuyama stara się przewyciężyć dychotomię hierarchii i samoorganizacji, zwracając uwagę na ich wzajemne powiązanie, współdziałanie obu odmian elementów organizacyjnych w porządku politycznym i gospodarczym oraz konieczności obu źródeł – spontanicznego i hierarchicznego – do tworzenia się norm i istnienia ładu społecznego.

Literatura

1. Fukuyama, Francis. Wielki Wstrząs. Natura ludzka a odbudowa porządku społecznego, Warszawa 2000.
2. Hayashi, Yujiro. The Information-Centered Society. In: Alwin Toffler, ed. The Futurists. New York 1972.
3. Saxenian, Annalee Regional Advantage: Culture and Competition in Silicon Valley and Route 128. Cambridge 1994.

Олексин Ігор Ярославович
аспірант Національного університету
фізичного виховання і спорту України

БАЧЕННЯ СУТНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У ФІЛОСОФСЬКІЙ ДУМЦІ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Одним з важливих викликів сучасного глобалізованого світу є необхідність усвідомлення сутності істинних та неістинних цінностей, від якого в значній мірі залежить його майбутнє. Ось чому, аналіз бачення сутності соціальних цінностей в історії соціально-філософського знання, зокрема у Середньовіччі є вкрай актуальною проблемою, що потребує свого всебічного, комплексного осмислення.

Проблематика аксіології охоплює широке коло філософського знання, серед яких особливе місце посідає «з'ясування співвідношення цінностей та оцінок, характеру і структури ціннісних суджень, функціональна роль ціннісних орієнтирів, специфіка суспільного аксіологічного буття людини» [1, с. 28]. Беручи до уваги двозначність, яка має місце в українській мові, є всі підстави, з одного боку, розглядати цінність як щось позитивне, а з другого, розуміти її як певну значимість, а аксіологію тлумачити як вчення про

значимості. В самому широкому плані цінності поділяються на утилітарні, індивідуальні та соціальні. Тому метою статті, є розгляд не у повній мірі дослідженого питання бачення сутності соціальних цінностей в філософській думці доби Середньовіччя.

Визначальною особливістю цього часу є притаманність йому процесу переоцінки фундаментальних античних цінностей, оскільки важливе значення у функціонуванні суспільних відносин поряд з нормативними регуляторами, починають відігравати релігійні цінності, що поєднали в самій ідеї Бога цінності Добра, Краси, Істини та Справедливості. В цю епоху, яка тривала десять століть, саме монотеїзм обумовлює розуміння цінностей особистості як об'єктивно існуючих ідеальних субстанцій, поява та існування яких детермінована волею Бога.

Окрім того, аксіологічні уявлення античних філософів про Благо, Красу, Істину, Справедливість, в епоху Середньовіччя, завдяки, насамперед, працям Августина Блаженного та Томи Аквінського, трансформувалися у фундаментальні положення християнських догм. В цьому плані варто зазначити, що релігійному знанню, на відміну від світського, притаманна своя, особлива ієрархія цінностей, що побудована на визнанні Бога, божественного провидіння у якості їх першопричини та першооснови.

І саме за працями таких видатних філософів та теологів Середньовіччя, як Августин Блаженний та Тома Аквінський, можна проаналізувати уявлення про сутність цінного та антицінного, які зафіксовані у вигляді теологічних догм та істин. Важливою ознакою філософських роздумів Томи Аквінського та Августина Блаженного є те, що вони намагаються протиставити вищі, божественні цінності нижчим, вторинним, тобто людським [2, с. 351 - 413].

Причому, вищі, божественні цінності, Августин Блаженний розуміє як вічні та незмінні, саме тому, що вони даються Богом, любов до якого і є найвищою цінністю. В свою чергу, такі цінності як здоров'я, свобода, сила, тілесна краса, слава, честь, мислитель розглядає у якості нижчих цінностей, що є тимчасовими, а головною серед них називає земну любов до людини, завдяки якій вона має змогу піднятися до Вічної божественної любові. При цьому, Августину Блаженному не притаманне уявлення про субстанціональність зла, а разом з тим й антицінностей, тому, що цінності детерміновані самою людиною, її мудрістю та прагненням до щастя. Така постановка питання філософом про сутність вищих та нижчих цінностей, дозволяє зробити висновок про те, що й вищі цінності теж, в певній мірі, залежні від людини.

В цьому плані досить цікавими та повчальними є погляди Августина Блаженного щодо сутності пороку – зіпсованості та доброчесності. Так, в своїй праці: «Про блаженне життя» він визначає порок як «безпліддя», «мізерність душі» та її «голод» тому, що як «тіло, – наголошує мислитель, – коли його позбавляють їжі, майже завжди зазнає всіляких хвороб, подібно і душі тих людей повні таких недугів, які свідчать про їх голодування» [3, с.79].

Варто підкреслити, що розуміння Августином Блаженным пороку як голоду душі, співзвучно баченню сутності такого пороку як скупість та безтямність, давньоруським письменником XII чи XIII ст. Данилом

Заточеником, який обґрунтував оригінальне аксіологічне розуміння досліджуваної проблеми. Цікавим є протиставлення Данилом Заточеником багатства, мудрості, безтямності та краси, в результаті якого остання, втрачаючи свої споконвічні якості, поступово марніє, ніби мінімізується та локалізується, перетворюючись у свою протилежність – потворність, в силу протиприродного, не угодного Богу, поєднання в одній людській істоті багатства та безтямності.

Так, звертаючись до князя Ярослава Володимировича, утверджуючи абсолютність та домінацію духовних інтересів над земними інтересами особистості, Данило Заточеник, обґрунтовує вкрай актуальну на сьогоднішній день позицію, до якої не можуть бути глухими сучасні скоробагатки та можновладні мужі. «Злидар бо мудрий, – наголошує Данило Заточеник, – мов золото в нечистій посудині, а багатий, красивий та безтямний, наче з паволоки подушка соломою напхана» [4, с.39].

Отже, за Данилом Заточеником такий порок як поєднання в одній людині багатства, краси та безтямності, є протиприродним та не угодним Богу.

В свою чергу, Августин Блаженний наголошує, що Бог – це вища, єдина сутність, від якої залежить все в світі. Причому першість Бога над усім у світі для Августина Блаженного має виняткове значення, тому, що він є причиною всього існуючого та будь-яких змін у світі.

Інший яскравий представник філософської думки епохи Середньовіччя, Тома Аквінський, саме під кутом зору пізнішої класичної теології переглянув аксіологічні уявлення Арістотеля, здійснивши їх систематизацію та всебічний аналіз [5].

Так, досліджуючи сутність нижчих, людських цінностей, мислитель виокремлює сім чеснот, серед яких три належать до віровчення (віра, надія, любов), а чотири, до таких людських чеснот, як справедливість, мужність, розсудливість та поміркованість. Причому, якраз віра в Бога дає змогу поєднати вищі цінності у вигляді Божественної Благодаті з зазначеними вище чотирма людськими. В такому випадку, вважає Тома Аквінський, лише Благо (Бог) володіє абсолютною цінністю, а така антицінність як Зло, самостійно не існує, оскільки є відхиленням від нього, яке слід розуміти як відсутність Добра [5].

Отже, питання бачення сутності соціальних цінностей в епоху Середньовіччя містить в собі значний науковий потенціал, осмислення якого сприяє здійсненню філософських розвідок відносно усвідомлення Добра, Краси, Істини, Справедливості, що набувають конкретно-історичного смислу та змісту.

Література

1. Філософський словник соціальних термінів. Видання третє, доповнене. – Х.: «Р.И.Ф.», 2005. – 672 с.
2. Августин Блаженный. О Граде Божиим: Пер. с лат. / Августин Блаженный. – Минск: Харвест; М.: АСТ, 2000. – 1296 с.
3. Бл. Августин. О блаженной жизни // Бл. Августин. Энхиридион или о вере, надежде и любви. – Киев: УЦИММ-Пресс, 1996. – С. 74-98.
4. Крисаченко В.С. Історія української філософії. Хрестоматія-довідник / В.С. Крисаченко. – К.: «МП Леся», 2006. – 468 с.
5. Фома Аквинский. Онтология и теория познания: фрагменты сочинений. Пер. с лат. / Фома Аквинский. – М.: ИФРАН, 2001. – 206с.

Первушин Михайло Михайлович
аспірант
Донецького національного
університету імені Василя Стуса

КАРТЕЗІАНСЬКІ МЕДИТАЦІЇ В ЕПОХУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АНАРХІЇ

Невдовзі після закінчення Другої Світової війни у газеті New York Times була опублікована телеграма, яку Альберт Ейнштейн надіслав «декільком сотням провідних американців». Видатний вчений закликав витратити гроші на розповсюдження в суспільстві інформації про небезпеку, що принесла з собою атомна зброя. Серед іншого, Ейнштейн наголошував на тому, що «новий засіб мислення є необхідним, щоб людство могло вижити та рухатися до вищих рівнів» [1]. В контексті телеграми цей заклик виглядає тривожно та навіть панічно. Але вже після Ейнштейна були ті, хто стверджував, що людство може і повинне найближчим часом віднайти цей самий новий засіб мислення. В останні роки таких сплесків оптимізму було два. Перший відбувся на початку 90-х після розпаду Радянського Союзу, а другий – наприкінці 90-х – початку 2000-х був пов'язаний з набуттям мережею Інтернет глобального статусу. Саме Інтернет, стверджували вчені, експерти та політичні діячі, сприятиме поваленню тоталітарних режимів, вирішенню глобальних проблем, та досягненню людством неможливого до цього рівня єдності.

Тепер вже очевидно, що всесвітня мережа не виправдала покладених на неї надій, а оптимісти на зламі тисячоліть не могли уявити собі Інтернет, як арену для гібридних війн та джерело протиріччя між правом людини на свободу слова та її ж правом на особисту безпеку. Але головна проблема полягає не в цьому. Щоб її визначити, треба уважніше придивитися до попереднього випадку, коли людству вдалося вийти на новий рівень мислення.

Тоді просто було більше часу. Декілька сторіч, за удаваною стагнацією Середньовіччя, філософія поступово перетворювалася зі схоластичної «гімнастики для розуму» на повноцінну методологію науки. Разом з переходом від феодального до мануфактурного засобу виробництва відбувалася й когнітивна революція. Свідомість розвивалася одночасно з буттям, а може й